

УДК: 614.2:159.9:34

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2026-16-122-134>

Панченко Олег, почесний академік НАПН України, доктор наук з державного управління, доктор медичних наук, професор кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ, Заслужений лікар України, генеральний директор ДНП «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України», м. Київ, президент Громадської організації «Всеукраїнська професійна психіатрична ліга»

Panchenko Oleg, Honorary Academician of the National Academy of Educational Sciences (NAES) of Ukraine, Doctor of Science in Public Administration, Doctor of Medical Sciences, Professor of the Department of Public Management and Administration at the State University of Information and Communication Technologies (Kyiv), Honored Doctor of Ukraine, General Director of the State Non-Profit Enterprise «Scientific and Practical Medical Rehabilitation and Diagnostic Center of the Ministry of Health of Ukraine» (Kyiv), President of the Public Organization "All-Ukrainian Professional Psychiatric League"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9673-6685>

Кабанцева Анастасія, кандидат психологічних наук, завідувач відділення клінічної психології ДНП «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України», старший викладач кафедри загальної та медичної психології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, магістрант кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій

Kabantseva Anastasiia, PhD in Psychological Sciences, Head of the Clinical Psychology Department at the State Non-Profit Enterprise «Scientific and Practical Medical Rehabilitation and Diagnostic Center of the Ministry of Health of Ukraine», Senior Lecturer of the Department of General and Medical Psychology at Bogomolets National Medical University, Master's Student of the Department of Public Management and Administration at the State University of Information and Communication Technologies

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7678-6052>

Сердюк Ірина, кандидат наук з державного управління, т.в.о. заступника генерального директора з інноваційної, наукової та освітньої діяльності ДНП «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України», магістрант кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій

Serdiuk Iryna, PhD in Public Administration, Acting Deputy General Director for Innovation, Science and Education at the State Non-Profit Enterprise «Scientific and Practical Medical Rehabilitation and Diagnostic Center of the Ministry of Health of Ukraine», Master's Student of the Department of Public Management and Administration at the State University of Information and Communication Technologies

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9840-7340>

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ISSN 2786-6246 (print)
ISSN 2786-9091 (online)

Кантур Володимир, магістр з публічного управління та адміністрування, юрисконсульт ДНП «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»

Kantur Volodymyr, Master of Public Administration, Legal Advisor at the State Non-Profit Enterprise «Scientific and Practical Medical Rehabilitation and Diagnostic Center of the Ministry of Health of Ukraine»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6158-9688>

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КЛІНІЧНОГО ПСИХОЛОГА В УКРАЇНІ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ

PROSPECTS OF LEGISLATIVE PROVISION OF THE ACTIVITIES OF A CLINICAL PSYCHOLOGIST IN UKRAINE ACCORDING TO EUROPEAN STANDARDS

Анотація. У статті досліджено перспективні напрями удосконалення нормативного регулювання діяльності клінічних психологів з урахуванням досвіду й найкращих практик провідних європейських держав – членів Європейського Союзу. Проведено аналіз законодавчих актів та актів самоврядних професійних об'єднань, що регламентують засади діяльності клінічних психологів у європейських країнах, здійснено їх порівняльну характеристику, виявлено спільні підходи, переваги та недоліки. Актуальність дослідження зумовлена недостатньою системністю національного законодавства у сфері регулювання діяльності клінічних психологів, а також необхідністю його гармонізації з європейськими стандартами в умовах реформування системи психічного здоров'я. Встановлено, що чинна нормативно-правова база в Україні переважно зосереджена на питанні освітньої підготовки фахівців, водночас недостатньо врегульованими залишаються аспекти професійного становлення, доступу до практичної діяльності, післядипломної підготовки та спеціалізації. Обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення вимог щодо достатньої за часом післядипломної практики, орієнтованої на клінічне стажування під наглядом супервізора як невід'ємної складової умов доступу клінічних психологів до практичної діяльності. Запропоновано напрями вдосконалення системи професійної підготовки та спеціалізації клінічних психологів, зокрема шляхом розширення критеріїв присвоєння кваліфікаційних категорій. Наголошено на необхідності посилення законодавчого регулювання діяльності клінічних психологів на рівні закону, зокрема через внесення змін до профільного законодавства у сфері психічного здоров'я. Перспективним напрямом визначено формування суспільних запитів, організаційних, економічних та правових передумов для визнання клінічних психологів як суб'єктів незалежної професійної діяльності з подальшим нормативним закріпленням їхнього статусу на рівні окремого закону.

Ключові слова: клінічна психологія, клінічний психолог, професійна компетентність, система охорони психічного здоров'я, європейське законодавство, кваліфікаційні вимоги, стандарти підготовки.

Abstract. This article examines promising directions for improving the regulatory framework governing the professional activities of clinical psychologists, taking into account the experience and best practices of leading European Union member states. The study analyzes legislative acts as well as regulations issued by professional self-governing organizations that define the principles of clinical psychologists' practice across European countries. A comparative analysis is conducted to identify common approaches, strengths, and limitations. The relevance of the study stems from the insufficient coherence of national legislation regulating the activities of clinical psychologists, as well as the need to harmonize it with European standards in the context of ongoing mental health system reforms. It is established that the current regulatory framework in Ukraine primarily focuses on the educational training of specialists, while issues related to professional development, access to independent practice, postgraduate training, and specialization remain inadequately regulated. The article substantiates the

need to legally establish requirements for sufficient postgraduate clinical practice, particularly in the form of supervised clinical internships, as an essential condition for granting access to professional practice. It also proposes directions for improving the system of professional training and specialization of clinical psychologists, including the expansion of criteria for awarding qualification categories. Furthermore, the study emphasizes the necessity of strengthening legislative regulation of clinical psychologists' activities at the statutory level, particularly through amendments to mental health legislation. The development of social demand, along with organizational, economic, and legal preconditions for recognizing clinical psychologists as independent professionals, is identified as a перспективное направление, with the potential for formal consolidation of their status through the adoption of a dedicated law.

Keywords: clinical psychology, clinical psychologist, professional competence, mental health care system, European legislation, qualification requirements, training standards.

Постановка проблеми. В Україні професія «клінічний психолог» лише нещодавно здобула офіційне визнання. Міністерство охорони здоров'я України (надалі – МОЗ України) наказами «Про внесення змін до Переліку посад професіоналів з вищою немедичною освітою» від 30.09.2022 р. № 1782 та «Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик» від 25.01.2023 р. № 138 включили посаду клінічного психолога до переліку посад професіоналів з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги. Водночас «клінічна психологія» визнана спеціалізацією за посадою «Психологія» у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» [3, 4].

У 2025 р., з набранням чинності Законом України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», розпочався новий етап у професійному становленні клінічних психологів. Цей закон нормативно розмежував спеціальність клінічного психолога від медичного психолога та на рівні закону закріпив немедичну професійну траєкторію клінічних психологів [7].

Водночас ухвалені законодавчі зміни наразі є недостатніми для комплексної трансформації сфери клінічної психології та діяльності клінічних психологів. Відповідно, розпочатий з 2022 р. процес реформування в Україні клінічної психології потребує продовження.

Подальше професійне становлення в Україні клінічних психологів як автономних суб'єктів системи охорони психічного здоров'я та розвиток клінічної психології як окремої наукової спеціальності безпосередньо залежить від рівня законодавчого забезпечення. Ключовим орієнтиром майбутніх нормативних змін виступає законодавство держав – членів Європейського Союзу. Це пов'язано як з євроатлантичним поступом України, закріпленим у Конституції України, так і з триваючими інтеграційними процесами, в тому числі у сфері гармонізації законодавства.

Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом безпосередньо закріплено співробітництво договірних сторін у галузі охорони здоров'я, що охоплює сферу психічної допомоги. Із цією метою сторони обмінюються найкращими практиками і здійснюють інші заходи для поступової інтеграції України в європейські мережі охорони здоров'я [10]. Крім того, адаптація законодавства України у сфері охорони психічного здоров'я до відповідного законодавства Європейського Союзу законодавчо визнана одним із напрямів міжнародного співробітництва України в цій сфері [7].

З огляду на це, законодавче врегулювання вітчизняних відносин у сфері клінічної психології має здійснюватися з урахуванням прийнятих в державах-членах ЄС законодавчих вимог, стандартів і правил.

Важливо додати, що в європейських державах передусім центральної і західної Європи становлення клінічної психології відбувається не одне десятиріччя. Дослідження закордонних еволюційних змін стосовно титулу, доступу до професії та організації практичної діяльності клінічних психологів дозволить при формуванні вітчизняного профільного законодавства взяти найкращі європейські практики, зафіксувати допущені прорахунки та шляхи їх виправлення і в такий спосіб забезпечити формування змістовного і якісного нормативного поля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки клінічних психологів за міжнародними моделями країн ЄС є предметом досліджень В. Луньова [22]. Роль клінічної

психології в системі охорони психічного здоров'я України висвітлена у працях Н. Родіної [9]. Також у сучасних дослідженнях І. Бурлакової, С. Гаркуші, Т. Кондес, М. Оксютювич [1] розглядаються питання інтеграції європейських підходів та інновацій у клінічній психології, що свідчить про поступове наближення вітчизняної практики до міжнародних стандартів. Однак, питання законодавчого забезпечення діяльності клінічного психолога в Україні, зокрема у контексті гармонізації з європейськими стандартами, залишаються недостатньо розробленими та потребують подальшого наукового осмислення.

Метою дослідження є виявлення перспективних напрямів удосконалення нормативного регулювання діяльності клінічних психологів з урахуванням досвіду й найкращих практик провідних європейських держав – членів Європейського Союзу. Досягнення поставленої мети здійснюється через аналіз прийнятих у цих державах нормативних актів органів державної влади і професійних об'єднань психологів, що регламентують засади діяльності клінічних психологів, – з подальшим їх порівнянням, виявленням спільних вимог, переваг і недоліків та формуванням на цій основі пропозицій щодо доцільності їх впровадження в Україні.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Публічне управління системою національної безпеки: синергія інформаційного, економічного та психосоціального компонентів у забезпеченні сталого розвитку», що виконується за ініціативною тематикою (номер держреєстрації – 0126U003429).

У статті під час дослідження використано наступні наукові методи: аналіз, синтез, порівняння, систематизація і узагальнення міжнародної та вітчизняної нормативно-правової бази, що регулює відносини у сфері діяльності клінічного психолога, наукової літератури та досліджень із цього питання.

Виклад основного матеріалу.

1. Загальна характеристика законодавства держав-членів ЄС щодо клінічних психологів.

У державах Європейського Союзу (надалі – ЄС) професійна діяльність клінічних психологів регулюється на рівні національних законів. Зважаючи на те, що клінічна психологія інтегрована у систему психології і психотерапії, у законодавстві європейських країн відсутні вузькогалузеві закони, предметом якого є відносини виключно у сфері клінічної психології. Діяльність у цій сфері регламентується законами про професійну діяльність психолога чи психотерапевта, або ж ще більш загальними і координованими законами про професії у сфері охорони здоров'я чи немедицинні професії.

Найвідомішим із цих законів є прийнятий у Німеччині закон «Про професію психотерапевта» (Psychotherapeutengesetz – PsychThG) від 16.06.1998 р. [18]. У цьому законі вперше розмежовано психотерапевтичну діяльність від лікарської, а також встановлено вимоги до кваліфікації та права на професію. У 2019 р. цей закон зазнав істотних змін щодо системи підготовки магістрів, післядипломної спеціалізації і, зокрема, запровадив спеціальну магістерську програму «Клінічна психологія та психотерапія», що передбачає складення державного іспиту в межах магістерської освіти [19]. Поряд з цим, питання щодо ліцензування, апробації, навчання у Федеративній Республіці Німеччина (ФРН) докладно регулюються через підзаконні акти, такі як: Положення про навчання та іспити від 2020 р., Положення про спеціалізацію, Класифікація професій та інші.

Одним із найперших європейських профільних законів став закон Австрії «Про психотерапевтів» від 07.06.1990 р. (Psychotherapiegesetz) [12], який через понад 20 років був замінений законом «Про психологів» (Psychologengesetz 2013) [11]. Деяко пізніше, 28.12.1993 р., у Нідерландах був ухвалений закон «Про індивідуальні професії в охороні здоров'я» (*Wet BIG*), який регулює статус клінічного психолога в цій країні [25]. У сусідньому Королівстві Бельгія клінічні психологи керуються законом «Про практику професій у сфері охорони здоров'я» від 10 травня 2015 р. [21].

У Франції, державі з найбільш раннім становленням клінічної психології в Європі (у 1940-1950-х рр.), засади професійної діяльності клінічних психологів визначені у законі щодо

різноманітних положень соціального характеру (від 25.07.1985 р. № 85-772) [20]. Кодекс охорони здоров'я регулює питання реєстрації та ідентифікації фахівців, зокрема, передбачає їх обов'язкову реєстрацію у Єдиному державному реєстрі медичних та соціальних працівників. Питання професійного стажування та використання титулу врегульовані у підзаконних актах – декретах про професійний статус, професійну підготовку та реєстрацію фахівців [13, 14, 15]. Водночас етичні аспекти їх діяльності, питання стандартів діяльності, професійної таємниці та конфіденційності викладені в Кодексі деонтології психологів, який є спільним актом самоврядних об'єднань психологів і психотерапевтів.

В Італії засадничим для професії психолога є так званий закон Оссічіні від 18.02.1989 р. №56, який вперше закріпив у законодавчому полі титул психолога та заснував професійне об'єднання психологів – Національний орден психологів. Закон Лоренціні від 11.01.2018 р. №3 змінив статус психологів на працівників охорони здоров'я замість суб'єктів соціальної сфери та утворив Національну федерацію психологів (FNOP). Етичний кодекс, у якому визначені стандарти та моральні аспекти діяльності італійських психологів, ухвалений не державою, а самоврядною організацією – Національним Орденом психологів.

У географічно ближчих до України державах східної Європи засади діяльності клінічних психологів визначаються на рівні закону. У Чехії вони регламентуються законом «Про умови здобуття та визнання кваліфікації для провадження немедичних медичних професій» № 96/2004, який, зокрема, встановлює вимоги до освіти та кваліфікації клінічних психологів. У Польщі в січні 2026 р. ухвалений закон «Про професію психолога та професійне самоврядування психологів», яким, поміж іншого, передбачається утворення єдиного реєстру та самоврядної палати психологів [24]. В Угорщині професія психолога нормативно регулюється двома законами: Законом про охорону здоров'я (CLIV від 1997 р.) та Законом про освіту. Такий дуалізм угорського регулювання зумовлений чіткою диференціацією між психологами, клінічними психологами і психотерапевтами як суб'єктами медичної діяльності, з одного боку, та психологами у закладах освіти. Поряд із законами, у цих державах також наявні численні підзаконні акти, які детально регулюють питання організації фахової підготовки, реєстрації та функціоналу клінічних психологів. У Чехії це положення про діяльність та освіту, в Польщі – Розпорядження про спеціалізацію та про пакет гарантованих послуг.

Таким чином, нормативне регулювання професії клінічного психолога у державах ЄС здійснюється: 1) базовим законом про професію, який визначає засади провадження діяльності, класифікаційні вимоги, порядок входу у професію, права і обов'язки тощо; 2) підзаконними актами, що приймаються на виконання закону і деталізують викладені у ньому положення, зокрема щодо порядку здобуття освіти, супервізії, ліцензування і реєстрації, надання професійних послуг тощо; 3) актами самоврядних організацій – професійних об'єднань психологів, де визначаються стандарти та етичні аспекти діяльності, відносини професійного членства тощо. При цьому головним з самоврядних актів є національний етичний кодекс.

Крім національних законодавчих актів, складовою європейського законодавства щодо діяльності клінічних психологів є уніфіковані стандарти. Такими стандартами вважаються EuroPsy – система засвідчення якості освіти випускників психологічних спеціальностей, а також стандарти професійної компетентності та етики, які встановлює EFPA (Європейська федерація психологічних асоціацій, що об'єднує національні асоціації психологів Європи) [17].

Наявність єдиних стандартів засвідчує, що стандартизація у сфері клінічної психології є необхідною умовою для забезпечення єдності, якості та ефективності надання психологічної допомоги, а також забезпечує відповідність локальних підходів до глобальних стандартів [2]. Однак наявність уніфікованих стандартів не дає фахівцям автоматичного доступу до зайняття психологічною практикою у інших державах-членах ЄС. Клінічним психологам для роботи в іншій країні ЄС знадобиться пройти низку внутрішніх верифікаційних процедур щодо підтвердження кваліфікацій.

Внутрішнє законодавство ЄС також не передбачає автоматичного визнання кваліфікацій клінічних психологів у різних державах і автоматичного надання їм права на практику. Директива ЄС 2005/36/ЄС «Про визнання професійних кваліфікацій» від 07.09.2005 р. [16] закріпила визнання дипломованих клінічних психологів з однієї держави ЄС в іншій. Проте оскільки кваліфікаційні вимоги в державах ЄС різні, ця Директива не передбачає автоматичного визнання кваліфікацій і не дає права на роботу в іншій країні. Водночас, фахівцю-нерезиденту може бути запропоновано компенсувати різницю в кваліфікаційних вимогах шляхом здачі кваліфікаційного іспиту на знання відсутніх предметів, а також підтвердити кваліфікацію шляхом роботи під наглядом клінічного психолога строком до 3 років [16].

2. Кваліфікаційні вимоги до діяльності клінічних психологів у державах-членах ЄС.

Зasadничою спільною законодавчою вимогою держав-членів ЄС до набуття статусу клінічного психолога є кваліфікаційні вимоги до майбутніх фахівців. Першочерговою із них є здобуття ними мінімального освітнього стандарту, яким є магістерський освітній рівень із психології.

Так, у Франції майбутній клінічний психолог повинен мати диплом магістра за спеціальністю психологія чи психоаналіз або державний медичний диплом доктора з медицини (лікаря) [23]. У Німеччині, Нідерландах, Італії особа для оволодіння професією клінічного психолога повинна здобути освітній ступінь магістра з психології. Строк навчання на магістра зазвичай становить 5 років. У багатьох країнах п'ятирічне здобуття університетської магістерської освіти відбувається у два етапи за системою 3+2: 3 роки бакалаврату + 2 роки магістратури (Італія, Франція, Бельгія).

Однак магістерського диплома з психології у Європі недостатньо для початку самостійної роботи за фахом «клінічний психолог» в закладах охорони здоров'я. Дипломовані магістри з психології мають право працювати в медичній сфері лише з обмеженим функціоналом і під наглядом в якості помічника досвідченого фахівця. Зокрема, в Нідерландах клінічна робота дипломованих магістрів з психології обмежується правом працювати асистентом (помічником) у кваліфікованого клінічного психолога під його супервізією та без самостійної клінічної діагностики і лікування. У Бельгії в клінічних умовах особа вправі працювати лише за умови одержання дозволу (візи) у Федеральній службі охорони здоров'я та наступної акредитації. Тому без подальшої післядипломної практики і спеціалізації професійне зростання дипломованого спеціаліста можливе виключно в немедичній сфері – у приватних компаніях, агентствах з працевлаштування, в системі закладів освіти тощо.

Для набуття права на проходження клінічної практики дипломовані психологи-магістри в державах ЄС зобов'язані пройти, зазвичай ще два етапи професійного становлення – післядипломну підготовку із спеціалізацією, в якій поєднано теоретичний курс, клінічну практику та спеціалізацію, а згодом – одержати документ на право практичної діяльності (ліцензію, атестат, сертифікат) із реєстрацією (акредитацією) у самоврядному об'єднанні чи національному реєстрі психологів або у профільному міністерстві.

Післядипломна підготовка є фундаментом формування професійної компетентності клінічних психологів. У Австрії вона є обов'язковою умовою одержання права на клінічну практику для дипломованого магістра. Підготовка охоплює теоретичний курс тривалістю 750 годин та наступне практичне спеціалізоване стажування в клініці під наглядом (супервізією) кваліфікованого фахівця. Тривалість клінічного стажування – 2090 годин, що майже втричі більше часу, відведеного на теоретичний курс.

У ФРН майбутній клінічний психолог спочатку повинен у рамках магістерського навчання здобути спеціалізацію за спеціальністю «клінічна психологія та психотерапія» та скласти державний іспит для набуття статусу ліцензованого фахівця. Для отримання статусу спеціаліста-психотерапевта вимагається завершення п'ятирічної клінічної практики. Водночас, для фахівців, які розпочали навчання до реформи 2020 р., в Німеччині до 2032 р. діятиме раніше прийнята система післядипломної підготовки. Вона передбачає 600-1200 годин клінічної практики, 600 годин теоретичної підготовки та від 150 годин супервізованого навчання. Ліцензовані психологи

підлягають реєстрації у самоврядній професійній організації – Федеральній палаті психотерапевтів (BPrK), членство у якій для психологів є обов'язковим.

У Франції на другому році магістратури випускники проходять стажування тривалістю мінімум 500 годин під наглядом кваліфікованого супервізора. Надалі дипломований магістр з психології для працевлаштування в клініці проходить річну післядипломну спеціалізацію за одним із напрямків, яка поєднує клінічну практику та теоретичну підготовку. Фінальним етапом є реєстрація спеціаліста в Національному реєстрі психотерапевтів.

В Італії стажування майбутніх психологів триває 750 годин і включене в програму підготовки магістрів. Стажування проходить в акредитованих закладах охорони здоров'я. По його завершенні магістри складають практичний оцінювальний іспит (Prova Pratica Valutativa), після чого підлягають реєстрації в Ордені психологів – державній професійній організації психологів. Реєстрація дає їм право на титул та офіційну діяльність у якості клінічного психолога.

Законодавство Нідерландів вимагає від осіб з дипломами магістра з психології проходження постмагістерської практичної підготовки (GZ-psycholoog) тривалістю 2 роки (80% практики під наставництвом (супервізією) досвідченого фахівця та 20% теорії). По закінченню післядипломної GZ-підготовки фахівці підлягають реєстрації в BIG-register – державному реєстрі професіоналів у сфері охорони здоров'я, після чого вони отримують базову ліцензію (GZ-psycholoog) та право на професійний титул «психолог». Реєстрація дає право на автономну діагностику та лікування психічних розладів. Без неї особи можуть працювати, однак лише як базові психологи під супервізією ліцензованого фахівця. Для подальшої практики у якості клінічного психолога чи психотерапевта психологи повинні пройти додаткове спеціалізоване навчання строком 4 роки.

Кваліфікаційні вимоги законодавства держав-членів ЄС стосовно освіти та післядипломної професійної підготовки знайшли відтворення у виробленому європейськими країнами професійному стандарті кваліфікації – EuroPsy Certificate, який підтверджує кваліфікацію психолога та засвідчує відповідність фахівця базовим критеріям щодо освіти, супервізії та етики. Сертифікат гарантує, що фахівець пройшов університетське навчання з психології тривалістю не менше 5 років, відбув мінімум рік (від 1500 годин) професійної практики під керівництвом кваліфікованого супервізора, а також надав письмове зобов'язання дотримуватися кодексу етики EFPA та національного етичного кодексу.

Гармонізація законодавства України у сфері охорони психічного здоров'я з нормами та стандартами відповідних міжнародних організацій є одним із напрямів міжнародного співробітництва у цій сфері. Виходячи з цього, регламентовані стандартом EuroPsy Certificate вимоги до кваліфікації, практики, етики тощо мають використовуватися при напрацюванні змін до українського законодавства щодо професійної діяльності клінічного психолога та розбудові системи охорони психічного здоров'я.

Дослідження законодавства держав Європейського Союзу показує, що однією із спільних ознак професійної діяльності клінічних психологів є нормативний захист їх титулу.

У Франції цей титул може використовувати лише дипломований магістр з психології із спеціалізацією «клінічний психолог». Привласнення цього титулу чи інше протиправне його використання є караним згідно з національним кримінальним законом у вигляді позбавлення волі до 1 року чи накладення штрафу. Поряд із цим покаранням також застосовуються додаткові санкції – строкове позбавлення права на клінічну практику, конфіскація майна, використаного у протиправній діяльності тощо.

Змістовно аналогічний підхід притаманний законодавству ФРН, у якому дипломовані психологи, які пройшли спеціалізацію за програмою «Клінічна психологія та апробація» і набули статусу психотерапевта з апробацією, набувають право на захищений законом професійний титул. Несанкціоноване використання цього титулу тягне різні види відповідальності – від дисциплінарної до кримінальної. Зокрема, здійснення клінічної практики особою, яка не має магістерського диплома та/або ліцензії тягне покарання у вигляді штрафу чи позбавлення волі до 1 року. Водночас, за порушення практикуючими клінічними психологами умов використання титулу під час

професійної діяльності до них можуть застосовуватися різновиди дисциплінарних санкцій: від попередження до позбавлення права на практику.

Зазначена тенденція до юридичного захисту титулу та суворості відповідальності за неправомірне його використання простежується й у більш пізніх законодавчих актах. Після прийняття у Польщі 2026 р. закону «Про професію психолога та самоврядування психологів» захист професійного титулу охоплює як кримінальну, так і широкий спектр цивільної й дисциплінарної відповідальності [24]. Так, надання послуг особою, яка не має права на титул, підлягає кримінальній відповідальності за ознаками шахрайства із санкціями від пів року до 8 років позбавлення волі. Привласнення особою титулу без надання послуг тягне за собою, як правило, штрафні санкції. Водночас клієнти псевдопсихолога вправі подати цивільні позови про відшкодування заподіяних збитків та моральної шкоди.

Як свідчить дослідження, правовий захист титулу клінічного психолога є невіддільною складовою галузевого європейського законодавства та виступає однією з гарантій їх професійної діяльності, високої якості послуг та престижності професії. Ця європейська практика вартує бути врахованою у вітчизняному законодавстві.

3. Першочергові напрями удосконалення вітчизняного законодавства.

У нормативному полі європейських держав домінантою становлення професії клінічного психолога є обов'язкове проходження післядипломної клінічної практики із спеціалізацією. З огляду на це, одним з першочергових напрямів оновлення українського законодавства має стати удосконалення постдипломної компоненти як умови доступу до клінічної практики. Адже якщо освітній критерій – магістерський рівень освіти узгоджується із європейськими нормами, то вимоги щодо подальшої післядипломної підготовки базуються на відмінних від європейських началах.

В українському законодавстві від клінічних психологів, окрім вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», вимагається спеціалізація за фахом «Клінічна психологія», що посвідчується відповідним сертифікатом [5]. Дана спеціалізація повинна забезпечувати здобуття повного переліку компетентностей (знань, вмінь, навичок, ставлень), визначених наказом МОЗ та/або професійними стандартами. У прийнятому в 2025 р. професійному стандарті «Клінічний психолог» [8] їх спеціалізація змістовно розкривається через вісім трудових функцій – від аналізу та ідентифікації проблем до промоції і профілактики, якими має оволодіти кожний клінічний психолог незалежно від категорії.

У цьому розрізі нормативні приписи європейського та українського законодавства істотно різні. В нашій державі спеціалізація не зосереджена на конкретних напрямках патопсихологій і окремих психопатологій, якими має оволодіти практикуючий клінічний психолог. В результаті після проходження спеціалізації клінічні психологи виходять спеціалістами «узагальнених компетентностей», а вузькопрофільні компетентності мають набувати вже у процесі практичної діяльності та підвищення кваліфікації.

Не вирішує питання набуття вітчизняними фахівцями достатньої спеціалізації передбачена у професійному стандарті категоризація посад клінічних психологів. А саме: клінічного психолога (спеціаліста), клінічного психолога I, II та вищої кваліфікаційної категорії. Для отримання спеціалістом чергової кваліфікаційної категорії вимагається стаж роботи за фахом (від понад 5 до понад 10 років залежно від категорії). Проте залежність категоризації виключно від тривалості професійного стажу залишає осторонь спеціалізовану компоненту професійної траєкторії. Як зауважує у своїй статті В. Луцьов: «при такій 4-ступеневій градації психологи всіх зазначених кваліфікаційних категорій виконують абсолютно ідентичні трудові функції» [22]. Як наслідок, така функціональна тотожність зумовлює відносно низьку варіативність клінічної допомоги та стримує стимули професійного розвитку фахівців.

Відмінність між вітчизняними і європейськими нормами також полягає у рамкових строках обов'язкової післядипломної спеціалізації клінічного психолога. Згідно з наказом МОЗ України від 23.01.2024 р. №112, для магістрів строк спеціалізації за спеціальністю «клінічна психологія» становить 6 місяців [6]. Водночас за загальноєвропейським стандартом EuroPsy Certificate (EPC)

цей строк становить один рік, а в деяких державах він ще вищий (2 роки у Нідерландах). Значно нижчими від європейських є обсяги проходження спеціалізації, передбачені в рекомендованій міністерством орієнтовній структурі циклу спеціалізації за цією спеціальністю: 936 годин проти 1500-годинного мінімуму за ЄРС.

Диференційовані й часові рамки структурних етапів спеціалізації. На клінічну практику під супервізією (наставництвом) в Україні відведено менш ніж третину, 320 годин від загального обсягу спеціалізації, а переважну більшість часу передбачено на лекції та практичні заняття (відповідно 292 і 324 години). На противагу вітчизняним вимогам, у європейських державах у структурі постдипломної підготовки найбільшу питому вагу складає клінічне стажування, яке вважається ключовою компонентою для набуття фахових навиків, потрібних для самостійної професійної діяльності. Виходячи з наведеного, професійна кваліфікація вітчизняних фахівців має формуватись не через призму базових фахових знань, збагачених у процесі практичної діяльності та проведених заходів безперервного професійного розвитку, – а на основі поглибленої спеціалізації на стадії післядипломної підготовки, ядром якої є клінічна практика.

У забезпеченні професійного становлення клінічного психолога у законодавстві держав – членів ЄС ключову роль відіграють супервізори–клінічні психологи із досвідом практичної діяльності та спеціальною підготовкою, які надають професійну підтримку. Супервізія полягає у груповій чи індивідуальній роботі досвідченого психолога з дипломованими випускниками чи менш кваліфікованими колегами для оволодіння практичними клінічними навиками, опрацювання емоційних реакції та відносин з клієнтами. Особливої ваги супервізія набуває для молодих фахівців як обов'язковий етап їх клінічної практики для повноцінного входження у професію.

У європейських державах вимоги до супервізорів відрізняються, при цьому супервізія є невід'ємною складовою підготовки клінічного психолога. У Німеччині супервізорство – це закріплений на рівні закону обов'язковий напрям професійного зростання психологів. Для набуття права бути супервізором фахівець повинен мати від 5 років клінічного стажу, закінчений спеціальний курс навчання тривалістю від 100 до 200 годин, а також одержати дозвіл професійної палати.

У Франції інститут супервізії менш регламентований законодавством – однак є жорстким етичним стандартом, який регулюється актом самоврядної організації – Кодексом деонтології психологів Франції (Code de Déontologie). Супервізори мають володіти безперервним стажем клінічної діяльності від 5 до 10 років (залежно від спеціалізації) та пройти спеціалізоване навчання тривалістю 150-200 годин.

В Україні інститут супервізорства наразі не розвинений. Законом визначено поняття супервізії, яка полягає у професійній підтримці фахівців у сфері психічного здоров'я та спрямована на забезпечення якості послуг, подолання професійних труднощів тощо [7]. Однак положення про супервізію, яким мають докладно регулюватись порядок і умови її здійснення, кваліфікаційні вимоги до супервізорів, їх права і обов'язки Кабінетом Міністрів України досі не затверджено. Як наслідок – Україна наразі не використовує супервізію в якості потужного інструменту підготовки фахівців, готових до повноцінної роботи клінічними психологами. Одним із перспективних стимулів до розвитку інституту супервізії в Україні вбачається включення до професійного стандарту вимоги про наявність у клінічного психолога кількарічного стажу супервізорства для отримання ним вищої кваліфікаційної категорії.

З огляду на викладене, перегляд вітчизняних нормативних вимог до післядипломної підготовки випускників-психологів стосовно впровадження супервізії як невід'ємної складової післяосвітнього професійного розвитку є більш ніж актуальним напрямом удосконалення законодавства. Наближення українських норм до загальноєвропейських в цій частині полегшить процедуру визнання професійної кваліфікації наших фахівців за кордоном та розширить можливості для їх працевлаштування.

Висновки. Дослідження законодавства держав-членів ЄС щодо професійної діяльності клінічних психологів ілюструє, що національні закони в зазначеній сфері базуються на спільних

вимогах щодо освіти, доступу до професії та професійних практик. Однак в кожній країні ЄС профільні закони мають свої відмінності, насамперед в частині вимог до структури й строків післядипломної практики й супервізії, а також відносно порядку і суб'єктів ліцензування та реєстрації фахівців.

Порівняно із європейським законодавством, українське законодавство недостатньо комплексно і системно регламентує питання діяльності клінічних психологів та доступу до цієї професії. В існуючій нормативно-правовій базі акцент зосереджений на освітній підготовці клінічних психологів. Однак дипломований фахівець, навіть із вищою магістерською освітою, – це ще не сформований професіонал у галузі. У зв'язку з цим, в Україні потрібно законодавчо закріплювати вимогу щодо достатньої за часом післядипломної практики, орієнтованої на клінічне стажування під наглядом супервізора, як невіддільної складової умов доступу клінічних психологів до практичної діяльності.

У контексті нормативного оновлення післядипломної підготовки клінічних психологів слід зважати на завіdomу неприйнятну для випускників-магістрів тривалість післядипломної практики від 1 до 3 місяців, як це передбачено наказом МОЗ для перепідготовки фахівців для роботи клінічними психологами. За такий малий термін випускник лише ознайомиться із початками практичної клінічної психології і по закінченню практики не набуде достатнього фахового досвіду для початку професійної діяльності. Це створює істотні ризики випуску на ринок недостатньо кваліфікованих клінічних психологів, неякісного надання послуг, репутаційних професійних втрат. Для уникнення подібних несприятливих перспектив, виходячи з положень європейського законодавства, у післядипломну практику варто впровадити положення щодо її проходження під наглядом досвідченого фахівця зі стажем практичної роботи понад 5-7 років. При цьому, строк післядипломної підготовки має складати щонайменше 6 місяців, а найоптимальніше – від 9 до 12 місяців. За такої умови, на останньому відрізку супервізії, протягом трьох-шести місяців, практикант має безпосередньо залучатися до надання послуг, які становлять основу практики (діяльності) клінічного психолога.

Оновлення вітчизняної нормативної бази відповідно до європейських норм також має зосереджуватись на удосконаленні вимог щодо спеціалізації і професійного розвитку клінічних психологів. Розв'язання цього завдання може здійснюватися на основі існуючої системи категоризації посад шляхом впровадження додаткових умов набуття психологом вищої кваліфікаційної категорії поряд із чинною вимогою щодо стажу трудової діяльності. Першочерговим є запровадження вимог про проходження спеціалізації за одним із напрямів та наявність стажу супервізорства тривалістю від трьох років.

Регулювання в державах – членах ЄС доступу до професії клінічного психолога переважно на рівні національних законів актуалізує для України питання про необхідність посилення регламентації засад діяльності клінічних психологів на рівні закону, а не підзаконних актів. Насамперед, шляхом внесення змін до Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні». Водночас, довгостроковою перспективою є визнання клінічних психологів суб'єктами незалежної професійної діяльності (як адвокатів, нотаріусів) із її регулюванням окремим законом. Це стане можливим після формування суспільних запитів та комплексу організаційних, економічних і правових передумов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурлакова І., Оксютювич М., Кондес Т., Гаркуша С. Європейські підходи у клінічній психології: інтеграція практик та інновацій в умовах війни в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 3(75). С. 201–210. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-201-210>.
2. Панченко О.А., Панок В.Г., Науменко О.М., Кабанцева А.В., Сердюк І.А. Клінічна психологія: проблема стандартизації та сертифікації. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2025. Вип. 2. С. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2025.2.6>.
3. Питання сертифікації та безперервного професійного розвитку фахівців у сфері психічного здоров'я. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2026 р. № 288. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2026-%D0%BF#n85> (дата звернення: 06.03.2026).

4. Про внесення змін до Переліку посад професіоналів з вищою немедичною освітою. Наказ МОЗ України від 30 вересня 2022 року № 1782. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-22#Text> (дата звернення: 06.03.2026).
5. Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я». Наказ МОЗ України від 25 січня 2023 року № 138. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0138282-23#Text> (дата звернення: 06.03.2026).
6. Про затвердження Номенклатури спеціальностей професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я, Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою. Наказ МОЗ України від 23 січня 2024 року № 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-24/ed20250225#Text> (дата звернення: 06.03.2026).
7. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні. Закон України від 15 січня 2025 року № 4223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text> (дата звернення: 06.03.2026).
8. Професійний стандарт «Клінічний психолог». URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/749-klinicnij_psiholog_1.pdf (дата звернення: 06.03.2026).
9. Родіна Н.В. Клінічна психологія як ключова структурна ланка системи охорони психічного здоров'я України: суб'єктно-орієнтована інтегрована модель допомоги в умовах війни. *Психологія та соціальна робота*. 2026. Вип. 1(63). С. 153–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2026.1.14>.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 06.03.2026).
11. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Psychologengesetz 2013. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20008552> (дата звернення: 06.03.2026).
12. Bundesrecht konsolidiert: Psychotherapiegesetz 2024 §0. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20012578&FassungVom=2026-02-07&Artikel=&Paragraf=0&Anlage=&Uebergangsrecht=2001257> (дата звернення: 06.03.2026).
13. Décret № 2003-1073 du 14 novembre 2003 relatif aux conditions de délivrance de l'autorisation de faire usage professionnel du titre de psychologue. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000794807> (дата звернення: 06.03.2026).
14. Décret № 2010-534 du 20 mai 2010 relatif à l'usage du titre de psychologue. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT00002244482> (дата звернення: 06.03.2026).
15. Décret № 90-255 du 22 mars 1990 fixant la liste des diplômes permettant de faire usage professionnel du titre de psychologue. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000714886> (дата звернення: 06.03.2026).
16. Directive 2005/36/EC of the European parliament and of the council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A02005L0036-20250710> (дата звернення: 06.03.2026).
17. EuroPsy. EFPA. URL: <https://www.efpa.eu/europsy> (дата звернення: 06.03.2026).
18. Gesetz über den Beruf der Psychotherapeutin und des Psychotherapeuten (Psychotherapeutengesetz – PsychThG) Inhaltsübersicht. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/psychthg_2020/ (дата звернення: 06.03.2026).
19. Health Systems and Policy Monitor (HSPM). Eurohealthobservatory. URL: [https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/health-systems-monitor/analyses/hspm/germany-2020/act-to-reform-psychotherapist-education-\(analysis\)](https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/health-systems-monitor/analyses/hspm/germany-2020/act-to-reform-psychotherapist-education-(analysis)) (дата звернення: 06.03.2026).
20. Loi № 85-772 du 25 juillet 1985 portant diverses dispositions d'ordre social. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000033678864/ (дата звернення: 06.03.2026).
21. Loi relative à l'exercice des professions des soins de santé / Wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen. URL: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=fr&lg_txt=f&type=&sort=&numac_search=&cn_search=2015051006&caller=SUM&&view_numac=2015051006n (дата звернення: 06.03.2026).
22. Lunov V. Clinical psychologist or Psychological Wellbeing Practitioner (PWP)? Role equivalence and minimum training requirements in Ukraine compared to the UK/USA/EU. SSRN. 2025. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6005794 (дата звернення: 06.03.2026).
23. Mental Health Licensing & Regulation in France: 2025 Guide. Therapyroute. URL: <https://www.therapyroute.com/article/mental-health-licensing-regulation-in-france-2025-guide-by-therapyroute> (дата звернення: 06.03.2026).
24. Ustawa z dnia 23 stycznia 2026 r. o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów. URL: [https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/1344_u\\$file/1344_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/1344_u$file/1344_u.pdf) (дата звернення: 06.03.2026).
25. Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg. Wet BIG. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0006251/2025-07-05> (дата звернення: 06.03.2026).

REFERENCES

1. Burlakova, I., Oksitovych, M., Kondes, T., & Harkusha, S. (2024). Yevropejs'ki pidkhody u klinichnij psykhologii: intehratsiia praktyk ta innovatsij v umovakh vijny v Ukraini [European approaches in clinical psychology: integration of practices and innovations in the context of war in Ukraine]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK» – Academic notes of the KROK University*, 3(75), 201–210. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-201-210> [in Ukrainian].

2. Panchenko, O. A., Panok, V. H., Naumenko, O. M., Kabantseva, A. V., & Serdiuk, I. A. (2025). Klinichna psykholohiia: problema standartyzatsii ta sertyfikatsii. [Clinical Psychology: The Problem of Standardization and Certification]. *Dniprovs'kyj naukovyj chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava – Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, and Law*, 2, 37–45. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2025.2.6> [in Ukrainian].
3. Pytannia sertyfikatsii ta bezperervnogo profesijnogo rozvytku fakhivtsiv u sferi psykhhichnoho zdorov'ia. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 bereznia 2026 r. № 288 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Issues of certification and continuous professional development of specialists in the field of mental health" March 4, 2026 № 288]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2026-%D0%BF#n85> [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do Pereliku posad profesionaliv z vyschoiu nemedychnoiu osvitoiu. Nakaz MOZ Ukrainy vid 30 veresnia 2022 roku № 1782 [Order of the Ministry of Health of Ukraine "On Amendments to the List of Positions of Professionals with Higher Non-Medical Education" September 30, 2022 № 1782]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-22#Text> [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia zmin do Dovidnyka kvalifikatsijnykh kharakterystyk profesij pratsivnykiv. Vypusk 78 «Okhorona zdorov'ia». Nakaz MOZ Ukrainy vid 25 sichnia 2023 roku № 138 [Order of the Ministry of Health of Ukraine "On approval of changes to the Handbook of qualification characteristics of employee professions. Issue 78 "Healthcare" January 25, 2023 № 138]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0138282-23#Text> [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Nomenklatury spetsial'nostej profesionaliv u haluzi okhorony zdorov'ia u zakladakh okhorony zdorov'ia, Pereliku tsykliv spetsializatsii ta tematychnoho udoskonalennia za spetsial'nostiamy profesionaliv u haluzi okhorony zdorov'ia u zakladakh okhorony zdorov'ia ta profesionaliv z vyschoiu nemedychnoiu osvitoiu. Nakaz MOZ Ukrainy vid 23 sichnia 2024 roku № 112 [Order of the Ministry of Health of Ukraine "On Approval of the Nomenclature of Specialties of Healthcare Professionals in Healthcare Institutions, the List of Specialization Cycles and Thematic Improvement by Specialties of Healthcare Professionals in Healthcare Institutions and Professionals with Higher Non-Medical Education" dated January 23, 2024 № 112]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-24/ed20250225#Text> [in Ukrainian].
7. Pro systemu okhorony psykhhichnoho zdorov'ia v Ukraini (2025). Zakon Ukrainy vid 15 sichnia 2025 roku № 4223-IX [Law of Ukraine On the Mental Health Care System in Ukraine January 15, 2025 № 4223-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text> [in Ukrainian].
8. Profesijnij standart «Klinichnij psykholoh» [Professional standard "Clinical Psychologist"]. *register.nqa.gov.ua*. Retrieved from https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/749-klinicnij_psiholog_1.pdf [in Ukrainian].
9. Rodina, N. V. (2026). Klinichna psykholohiia iak kliuchova strukturna lanka systemy okhorony psykhhichnoho zdorov'ia Ukrainy: sub'iektno-orientovana intehrovana model' dopomohy v umovakh vijny [Clinical psychology as a key structural link in the mental health care system of Ukraine: a subject-oriented integrated model of assistance in wartime conditions]. *Psykholohiia ta sotsial'na robota – Psychology and social work*, 1(63), 153–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2026.1.14> [in Ukrainian].
10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropejs'kym Soiuzom, Yevropejs'kym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i ikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony (ratyfikovano iz zaiavoju Zakonom № 1678-VII vid 16.09.2014) [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part (ratified with a declaration by Law No. 1678-VII of 16.09.2014)]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
11. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Psychologengesetz 2013. *www.ris.bka.gv.at*. Retrieved from <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20008552> [in German].
12. Bundesrecht konsolidiert: Psychotherapiegesetz 2024 §0. *www.ris.bka.gv.at*. Retrieved from <https://www.ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20012578&FassungVom=2026-02-07&Artikel=&Paragraf=0&Anlage=&Uebergangsrecht=2001257> [in German].
13. Décret № 2003-1073 du 14 novembre 2003 relatif aux conditions de délivrance de l'autorisation de faire usage professionnel du titre de psychologue. *www.legifrance.gouv.fr*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000794807> [in French].
14. Décret № 2010-534 du 20 mai 2010 relatif à l'usage du titre de psychothérapeute. *www.legifrance.gouv.fr*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT00002244482> [in French].
15. Décret № 90-255 du 22 mars 1990 fixant la liste des diplômes permettant de faire usage professionnel du titre de psychologue. *www.legifrance.gouv.fr*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000714886> [in French].
16. Directive 2005/36/EC of the European parliament and of the council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A02005L0036-20250710> [in English].
17. EuroPsy. *www.efpa.eu*. Retrieved from <https://www.efpa.eu/europsy> [in English].
18. Gesetz über den Beruf der Psychotherapeutin und des Psychotherapeuten (Psychotherapeutengesetz – PsychThG) Inhaltsübersicht. *www.gesetze-im-internet.de*. Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/psychthg_2020/ [in German].

19. Health Systems and Policy Monitor (HSPM). *eurohealthobservatory.who.int*. Retrieved from [https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/health-systems-monitor/analyses/hspm/germany-2020/act-to-reform-psychotherapist-education-\(analysis\)](https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/health-systems-monitor/analyses/hspm/germany-2020/act-to-reform-psychotherapist-education-(analysis)) [in English].
20. Loi № 85-772 du 25 juillet 1985 portant diverses dispositions d'ordre social. *www.legifrance.gouv.fr*. Retrieved from https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000033678864/ [in French].
21. Loi relative à l'exercice des professions des soins de santé / Wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen. *www.ejustice.just.fgov.be*. Retrieved from https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=fr&lg_txt=f&type=&sort=&numac_search=&cn_search=2015051006&caller=SUM&&view_numac=2015051006n [in Dutch].
22. Lunov, V. Clinical psychologist or Psychological Wellbeing Practitioner (PWP)? Role equivalence and minimum training requirements in Ukraine compared to the UK/USA/EU. *SSRN*. 2025. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6005794 [in English].
23. Mental Health Licensing & Regulation in France: 2025 Guide. *www.therapyroute.com*. Retrieved from <https://www.therapyroute.com/article/mental-health-licensing-regulation-in-france-2025-guide-by-therapyroute> [in English].
24. Ustawa z dnia 23 stycznia 2026 r. o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów. *orka.sejm.gov.pl*. Retrieved from [https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/1344_u/\\$file/1344_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/1344_u/$file/1344_u.pdf) [in Polish].
25. Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg. *wetten.overheid.nl*. Retrieved from <https://wetten.overheid.nl/BWBR0006251/2025-07-05> [in Dutch].

Історія статті / Article history:

Подано до редакції / Submitted to the editorial office (21.04.2026);

Прийнято до друку / Accepted for publication (30.04.2026);

Опубліковано / Published (10.06.2026)